

Oponentský posudok dizertačnej práce Filipa Grygara

Hermeneutická fenomenologie a kvantová komplementarita ve filosofii vědy

Súčasná filozofia je rozdelená na tzv. analytickú a tzv. kontinentálnu filozofiu, ktoré spolu prakticky nekomunikujú. Filozofia vedy spadá do analytickej, hermeneutická fenomenológia do kontinentálnej tradície. Preto treba oceniť zámer autora uvedenej tradície zblížiť a ukázať principiálnu kompatibilitu ich uvažovania na príklade dvoch na prvý pohľad vzdialených tém, akými sú Bohrov rámec komplementarity a Heideggerova hermeneutická fenomenológia.

Okrem úvodu a záveru práca pozostáva z troch hlavných častí, a obsahuje tri prílohy. Vo svojom posudku budem postupovať systematicky, pokúsim sa zhodnotiť jednotlivé časti prv než pristúpim ku zhodnoteniu práce ako celku.

Prvá časť práce, *Několik pohledů na formování vědeckých představ*, prináša pohľad na vedu z hľadiska fenomenológie. Medzi ústrednými témami je *matematizácia*, pojem *krízy vedy*, protiklad *kalkulujúceho a meditatívneho myslenia* ako aj otázka *podstaty techniky*. Tieto témy sú vyložené zrozumiteľne a bez technickej fenomenologickej terminológie, takže prvá kapitola môže sprístupniť fenomenologický výklad vedy čitateľom bez fenomenologického vzdelania. Kapitola dosvedčuje autorovu erudíciu ako aj pedagogický talent. Viaceré náročné Heideggerove pojmy, ako napríklad *Gestell*, sú tu dobre vysvetlené a ilustrované.

Druhá časť práce, *Bohrův rámec komplementarity*, obsahuje výklad základných tém filozofie kvantovej mechaniky: *princíp neurčitosti*, *pravdepodobnostná interpretácia*, *rámec komplementarity*. Technicky náročnejší výklad interpretácie *dvojštrbinového experimentu* je odsunutý do príloh. Výklad je vedený jasne, zrozumiteľne a s minimom matematického aparátu čo umožňuje čítať túto kapitolu filozofom bez špeciálneho fyzikálneho vzdelania. Bohrov rámec komplementarity je náročná a v poslednom čase veľa diskutovaná téma, ktorá presahuje rámec samotnej fyziky a prináša inšpiráciu ako v oblasti teológie tak aj vo filozofii mysle či teórii kultúry. Pokiaľ je mi známe, tejto téme v rámci českej filozofie zatiaľ nebolo venované dostatok pozornosti a preto jej spracovanie považujem za dôležitý počin.

V tretej časti práce, nazvanej *Heidegger a hermeneutická fenomenologie*, autor ukazuje, ako motívy a štýl myslenia, ktoré v predošlej kapitole ilustroval na príklade Bohra majú určitú paralelu v myslení Martina Heideggera.

Napriek nepopierateľným pozitívam práce, ktoré ju jednoznačne kvalifikujú ako doktorskú dizertáciu by som rád upozornil aj na niektoré problematické miesta či tvrdenia, ktoré by sa mohli stať východiskom diskusie pri obhajobe.

Ako prvý problém sa mi zdá protiklad medzi kalkulujúcim a meditatívnym myslením a *zaradenie vedy do pólu kalkulujúceho myslenia*. Uvedomujem si, že autor tu vykladá Heideggerovu tézu, ale mne sa zdá bližším k pravde tvrdenie, že polarita kalkulujúceho a meditatívneho myslenia prestupuje aj samotnú vedu. Keď si spomenieme na diskusie Einsteina s Bohrom, nedalo by sa to označiť za príklad meditatívneho myslenia? Podľa mňa vynálezcom kalkulatívneho myslenia bola byrokracia v starom Egypte a odvtedy sa tiahne dejinami ako myslenie byrokracie. Nezdá sa mi, že by bolo charakteristické práve pre vedu. Samozrejme, v tej miere ako sa veda byrokratizuje, začína ju ovládať tento typ myslenia.

Keď na strane 30 píše autor o nepriamej matematizácii tak vzniká dojem, ako keby Galileovi prisúdil aj matematizáciu farieb, vôní a tepla. V tejto súvislosti však treba upozorniť na citát z *Il Saggiatore*: „*Myslím si, že chute, vône, farby a tak ďalej nie sú ničím iným len púhymi menami, pokiaľ ide o objekty, do ktorých ich umiestňujeme, a že sídlia len v našom vedomí. To znamená, že ak by boli odstránené živé bytosti, všetky tieto kvality by boli odstránené a anihilované.*“. Matematizácia je komplikovaný proces, ktorý asi nie je až do takej miery apriórny, ako sa v práci uvádza..

Chcel by som tiež upozorniť na dosť neprehľadný spôsob odvolávania sa na literatúru. Na s. 53 je odkaz na Patočkovu prácu, ktorá sa v zozname literatúry nenachádza. Na s. 221 je nekonzistentné usporiadanie literatúry, keď po Neubauerovi nasleduje Markoš. Orientáciu v zozname literatúry sťažuje aj fakt, že mená autorov nie sú predsadené, ako je zvykom.

Práca jednoznačne *spĺňa* požiadavky kladené na dizertačné práce a preto ju *odporúčam* pripustiť k obhajobe.

V Prahe 18. 8. 2008

.....
Doc. RNDr. Ladislav Kvasz, Dr.
KMDM PeDF UK v Praze